

UZNESENIE Č. 43/51

ETICKÉ ASPEKTY POVINNÉHO OČKOVANIA

(DÁTUM PRIJATIA: 19.11.2013)

Etická komisia Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky sa na svojich riadnych zasadnutiach dňa 1. októbra 2013 a dňa 19. novembra 2013 v Bratislave zaoberala niektorými etickými otázkami, ktoré sa objavujú vo verejnosti v súvislosti s aktuálnou diskusiou o národnom programe povinného očkovania. Táto diskusia bola v poslednom čase akcentovaná prebiehajúcim konaním pred Ústavným súdom Slovenskej republiky, ako aj narastajúcimi aktivitami zástancov i odporcov povinného očkovania vo verejnom priestore, osobitne v oblasti printových a elektronických masovokomunikačných prostriedkov a internetových sociálnych sietí.

Komisia pozorne zvažovala argumenty oboch strán a je si vedomá rizík späťch s realizáciou národného programu povinného očkovania. Súčasne však skúmala i argumenty v prospech zachovania systému národného programu povinného očkovania. Komisia sa preto rozhodla k etickým otázkam povinného očkovania prijať nasledovné stanovisko:

Realizácia národného programu povinného očkovania predstavuje **jeden z významných úspechov vývoja medicíny** a preventívnej zdravotnej starostlivosti na území Slovenskej republiky. Možno ho zároveň označiť ako jedno z dosiaľ najúčinnejších a najbezpečnejších opatrení zdravotnej starostlivosti, s neporovnateľne priaznivým pomerom účinnosti, medicínskeho prínosu (princíp *beneficiencie* – dobročinnosti) a bezpečnosti (princíp *non-maleficiencie* – neškodnosti). Aj vďaka tomu z povedomia širokej verejnosti takmer úplne vymizli obavy a strach spojené s ochoreniami, proti ktorým je tento národný program zameraný.

Komisia sa domnieva, že realizácia a výsledky národného programu povinného očkovania sú **v súlade s hodnotou verejného zdravia** a z etického hľadiska **v súlade aj so správne chápanými etickými princípmi spravodlivosti, solidarity, autonómie, transparentnosti a správneho spravovania** verejných záležitostí, ktoré patria k hlavným etickým princípom v oblasti medicíny a zdravotnej starostlivosti, s akceptáciou v celom súčasnom kultúrnom svete.

Účinnosť, bezpečnosť, alebo epidemiologická oprávnenosť národného očkovacieho programu nebola zatiaľ v rámci **odbornej diskusie** presvedčivo vyvrátená, skôr naopak. Veľká časť diskusie sa pritom presunula do oblasti médií a sociálnych sietí, kde ale neboli vždy zabezpečené podmienky pre kvalifikovanú diskusiu. Napriek tomu sa podarilo čiastočne ovplyvniť verejnú mienku. Komisia sa však pri svojich záveroch opierať o vedecky overené informácie, v rámci ktorých zvažovala pre i proti systému národného programu povinného očkovania na základe princípov „medicíny založenej na dôkazoch“ (angl. evidence – based medicine).

Komisia si uvedomuje, že v dlhej histórii úsilia o vývoj a zabezpečenie vakcín a vakcinačných programov sa vo svete vyskytli aj **viaceré zlyhania**, odborné omyly, či neetické konania zo strany príslušných inštitúcií, či samotných výrobcov vakcín. Komisia si je tiež vedomá, že nie všetky tieto poľutovaniahodné zlyhania boli dostatočne objasnené a odkomunikované širšej verejnosti, vrátane informácií o prijatých systémových opatreniach na zamedzenie ich opakovaného výskytu pri vývoji, klinickom skúšaní, či výrobe vakcín a pri realizácii vakcinačných programov.

Komisia si je plne vedomá **rizík a možných nežiaducich účinkov očkovaní**, ktoré sú súčasťou národného programu povinného očkovania. Ide najmä o neočakávané nežiaduce reakcie. Medicínskym aj etickým imperatívom musí byť rešpektovanie všetkých medicínskych kontraindikácií očkovania u daného dieťaťa, ako aj sledovanie výskytu, hlásenie a adekvátne riešenie nežiaducich účinkov vakcinácie. Súčasťou tohto úsilia lekárov, sestier a ďalších zdravotníckych pracovníkov je aj správna komunikácia a pochopenie pre rodičov očkovaných detí.

Komisia však zdôrazňuje, že ide o **riziká pomerne zriedkavé**, navyše, ich výskyt sa po nedávnom zrušení povinného plošného očkovania voči tuberkulóze ešte znížil. Komisia sa taktiež domnieva, že reálny pomer účinnosti, medicínskeho/zdravotného prínosu pre dieťa voči riziku daného očkovania je v súčasnosti najpriaznivejší zo všetkých účinných preventívnych opatrení zdravotnej starostlivosti.

Pre časť našej verejnosti predstavuje určitý morálny problém skutočnosť, že pri vývoji a výrobe niektorých očkovacích látok sa na pomnoženie a získanie vírusov, potrebných na ich prípravu, používajú stabilné bunkové kultúry, na ktorých získanie sa pred viacerými desaťročiami použili **tkanivá umelo potrateného ľudského plodu**. Tieto medzinárodne definované stabilné bunkové kultúry nie je v súčasnosti ľahké pri výrobe daných očkovacích látok nahradiť. Treba však upozorniť, že aktuálne vyrábané a používané vakcíny neobsahujú žiadne súčasti potratených ľudských embryí a plodov, ani sa tieto pri ich výrobe nepoužívajú – ako sa možno presvedčiť z príslušných medzinárodne definovaných a prísne kontrolovaných výrobných postupov. Komisia odporúča príslušným štátnym orgánom a inštitúciám, ako aj výrobcom očkovacích látok, aby sa na tieto skutočnosti bral primeraný ohľad pri rozhodovaní o vývoji, výrobe, zaobstaraní a financovaní očkovacích látok, osobitne očkovacích látok hradených z verejných finančných prostriedkov.

Komisia si je tiež vedomá, že povinné očkovanie môže predstavovať **zásah do osobnej integrity**, domnieva sa však, že ide o také obmedzenie základného práva, ktoré spĺňa účel a povinné očkovanie prispieva k lepšej ochrane a garancii základných spoločenských hodnôt, ako napr. verejné zdravie alebo ochrana práv iných.

Kvôli limitácii všetkých rizík spojených s problematikou očkovania vyzýva komisia všetkých zdravotníckych pracovníkov, osobitne pediatrov, sestry, lekárov pre dospelosť a všeobecných praktických lekárov, aby s ohľadom na požiadavky svojej profesijnej etiky a zodpovednosti venovali potrebnú pozornosť a úsilie **lepšej komunikácii** a poučeniu pri výkone očkovacích úkonov.

Komisia je presvedčená, že národný program povinného očkovania je dôležitý pre efektívnejšie zabránenie diskriminácii osôb zo zdravotných dôvodov. Povinné očkovanie prispieva k **posilneniu hodnôt rovnosti v dôstojnosti i v právach**, ktoré spomína i čl. 12 Ústavy Slovenskej republiky.

Povinné očkovanie je jedným zo spôsobov posilnenia **spravodlivého prístupu k zdravotnej starostlivosti**, ktorý je zakotvený aj medzinárodnými dohovormi.

Komisia sa domnieva, že obmedzovanie národného programu povinného očkovania predstavuje **významné nebezpečenstvo pre zdravie a životy občanov** Slovenskej republiky, najmä detí, mladistvých a osôb, ktoré z medicínskych alebo iných závažných dôvodov dosiaľ nemohli byť zaočkované.

Komisia je z uvedených dôvodov presvedčená, že všetky zodpovedné štátne orgány by mali vykonať **nevyhnutné kroky na zachovanie národného programu povinného očkovania** a zabrániť jeho podstatnému oslabovaniu.